

Svar på skriftligt spörsmål SSS 490/2020 rd

Svar på skriftligt spörsmål om användande av kommersiella DNA-register vid brottsundersökning

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 490/2020 rd undertecknat av riksdagsledamot Timo Heinonen /saml m.fl.:

Är regeringen beredd att möjliggöra användandet av kommersiella DNA-register som en metod vid polisutredningar på samma sätt som i Sverige?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Tagande av DNA-prov som åtgärd är en kroppsbesiktning som avses i 8 kap. § 32 i tvångsmedelslagen (806/2011). Om bestämning och registrering av DNA-prov fastställs i 9 kap. § 4 i tvångsmedelslagen.

Enligt 9 kap. 4 § 1 mom. i tvångsmedelslagen får kroppsbesiktning företas på den som är misstänkt för brott för bestämning av DNA-profilen, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex (6) månader. Enligt 2 mom. får bestämning av DNA-profilen göras på den som genom en lagakraftvunnen dom konstaterats ha begått ett brott under tiden personen i stället för fängelsestraff vårdas på sinnessjukhus, om inte DNA-profilen redan har bestämts vid förundersökningen av brottet. Med stöd av mom. 3 får DNA-profilen registreras i polisens personregister för att utföra uppgifter enligt 1 kap. § 1 i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (872/2011). DNA-profiler som innehåller uppgifter om den registrerades andra personliga egenskaper än kön får inte registreras.

På den som inte misstänks för brott får kroppsbesiktning för bestämning av DNA-profilen företas enligt 8 kap. 32 § 2 mom. i tvångsmedelslagen om det har begåtts ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra (4) år. I ovan nämnda fall kan DNA-profilen bestämmas utan samtycke av personen. Förutsättningen är att undersökningen är av synnerligen stor betydelse för utredning av brottet på grund av att det skulle vara omöjligt eller väsentligt svårare att utreda brottet med hjälp av metoder som inte i lika hög grad ingriper i den persons rättigheter som undersökningen gäller. Det gäller att beakta att DNA-profilerna som bestämts enligt 2 mom. ska utplånas och de förvarade proven förstöras när ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut eller avskrivits.

Dessutom sätter lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten (1054/2018) upp begränsningar för myndigheterna gällande behandling

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 490/2020 rd

av personuppgifter. I 1 kap. 3 § 1 mom. 12–13 punkten i lagen definieras vad som avses med genetiska och biometriska uppgifter. I kap. 2 i lagen fastställs principerna för behandling av personuppgifter.

Enligt Polisstyrelsens föreskrift POL-2017-14876 producerar centralkriminalpolisens kriminaltekniska laboratorium tjänster inom teknisk brottsundersökning. Tjänsterna baserar sig på ett kvalitetssystem som har ackrediterats utifrån olika standarder.

Användningssyftet för kommersiella DNA-tjänster skiljer sig från användningssyftet för DNA-profiler avsedda för förundersökning. De undersökningsmetoder som kommersiella DNA-tjänster använder för DNA-prov kan skilja sig från de undersökningsmetoder som myndigheterna använder gällande till exempel ackreditering. Kommersiella DNA-tjänsters DNA-prov kan innehålla uppgifter som är förbjudna i 9 kap. 4 § 3 mom. i tvångsmedelslagen. Exempel på detta är uppgifter om eventuella sjukdomar och etnicitet. Det gäller att särskilt beakta att myndigheterna inte skulle kunna vara helt säkra på vems DNA-prov det handlar om, eftersom provtagningen av användare av kommersiella gentester sker utan myndigheternas övervakning.

Gällande lagstiftning utarbetades innan kommersiella DNA-tjänster kom ut på marknaden. Användarvillkoren för kommersiella DNA-tjänster och villkoren för integritetsskyddet förbjuder ofta överlämnandet av uppgifter till lagstiftande myndigheter, om inte myndigheten kräver att få uppgifter med stöd av rättens förordnande eller stämning. Enligt den gällande lagstiftningen är det en tolkningsfråga om uppgifter från kommersiella DNA-tjänster kan användas vid förundersökning. Det med hänsyn till rättsstatsprincipen viktiga kravet på noggrann avgränsning av lagstiftningen om myndigheternas befogenheter begränsar en vidare tolkning vid tillämpningen av befogenheterna. Med tanke på individer och dem som tillämpar lagen är inte ändamålsenligt att ställa förundersökningsmyndigheten i en position där man genom tolkning måste fatta beslut om frågor som omfattas av integritetsskyddet.

Användandet av uppgifter från kommersiella DNA-tjänster vid förundersökning kräver förtydligande av lagstiftningen. Samtidigt skulle det vara motiverat att granska och utreda ett bredare nyttjande av genetiska uppgifter och andra biometriska profiler vid förundersökningar och brottsprocesser på ett sätt som beaktar vars och ens rättssäkerhet och integritetsskydd.

Helsingfors 3.7.2020

Inrikesminister Maria Ohisalo